

Tempora mutantur! Az egészséges jogalkalmazás akár szokásjogon, akár törvénykönyvön alapul, visszatükrözi az életviszonyok és a társadalmi felfogás változását is. Néhány házasságjogi ítéletet közlök, melyek azt mutatják, hogy a Kuria is figyelembe veszi a megváltozott viszonyokat és így ítéleteiben a társadalmi és erkölcsi nézetek változása is sokszor kivehető.

A Kuria P. III. 7306/1928. számú 1929. szeptember 25-én hozott ítéletében, felperes feleség házassági bontó keresetét, mely azon alapult, hogy férje őt jogos indok nélkü elhagyta és azóta eltartásáról nem gondoskodik, elutasította. A megállapított tényállás szerint, mikor a férfi megházasodott, állását elhagyta, mert anyósa a házasfeleknek apanaget ígért addig, míg a férfi orvosi tanulmányait befejezi. A leány anyja később ezt az apanaget megvonta, mire a férfi Budapestre ment, ott ideiglenes állást vállalt. „Jogszabály megsértése nélkül állapíthatta meg a felebbezési bíróság — mondja a Kuria —, hogy 1927. év május 18-án alperes M.-n levő közös lakásukról azért távozott el, mert felperesnek (a feleségnek) az édes anyja az általa vállalt havi apanaget 1927. május 1-ével be akarta szüntetni és így alperes kénytelen volt álláskeresés végett Budapestre feljönni, amibe különben a felperes is beleegyezett. Így tehát alperes ellenében azt, hogy jogos indok nélkül távozott volna el, megállapítani nem lehet.

Ami pedig alperesnek azt a bontó okul felhozott — egyébként nem is vitás — magatartását illeti, hogy a családja eltartásáról nem gondoskodott, azt a m. kir. Kuria sem találta alperes terhére bontó okul megállapíthatónak, nem pedig azért, mert a nem vitás tényállás szerint alperes a házasság megkötése előtt a megélhetését biztosító állását azért hagyta el, mert ígéretet nyert arra nézve, hogy részben a felperes vagyonának jövedelme, részben pedig a felperes anyja által kötelezett apanage nemcsak a megélhetésüket biztosítja, hanem egyuttal orvosi tanulmányainak befejezését is lehetővé teszi és mert felperes anyja az apanage elvonását helyezvén kilátásba, alperes kénytelen volt csakis ideiglenes és az ő megélhetését is alig biztosító állást vállalni, amelynek jövedelméből pedig családját is eltartani nem volt képes.“

Az ítélet a régebbi gyakorlattal és életfelfogással nem vág össze, a férj a különélő családját, ha a nő nem vétkes, tartani köteles, ha kevés jövedelme van, azt is meg kell osztania és ha másképen nincs, együtt kell éhezniük. Az a körülmény, hogy az anyagiak tekintetében a férj helytelen feltevésből indult ki, vagy akár

megtévesztették is, tartási kötelezettségén nem változtat. Az ítélet a Javaslatnak az újabb életviszonyokat figyelembe vevő szabályozását veszi alapul. A Javaslat 118. §-a kimondja ugyan az általános szabályt, hogy az önhibáján kívül különélő feleséget a férj hónaponta előre fizetendő járadék alakjában tartani köteles, de ezt a kötelezettséget pénzbeli hozzájárulásra lehet korlátozni, sőt a férjet e kötelezettség alól fel lehet menteni, ha a felek szükségleteit, vagyoni és kereseti viszonyait figyelembe véve, a méltányosság ezt kívánja.

A Javaslat e szabályozása tükröződik vissza az ismertetett ítélet indokolásában, azonban ezen túlmenően legérdekes és a méltányosságnak, az életviszonyoknak megfelelő az indokolás az a része, mely azt emeli ki, hogy a férj abban bizott, hogy a családját tanulmányai elvégzéséig a felesége vagyonának jövedelméből és az ígért apanageból fogja eltartani. A Kuria helyesen érzi, hogy mikor a férfit, ki a család eltartásának nagy felelősségét saját megfelelő jövedelem hiányában egy bizonyos ígértben bizva vállalja, amennyiben erre vonatkozólag a feleség szülei megtévesztették, őt cserbenhagyták, e felelőség alól fel kell menteni, illetve felelősségét enyhíteni kell. Az erkölcsi felfogás alapján sokáig huzódozott a joggyakorlat a házasságon kívüli szerelmi viszonyban élő nő bármilyen védelmétől. E tekintetben a Kuria a méltányosságot figyelembe véve, emberi érzéstől vezéreltetve, bizonyos védelmet fejlesztett ki. Azt hiszem, hogy akkor, mikor a férfitől elvárjuk, hogy házassága megkötésekor komolyan számot vessen azzal, hogy családját el tudja tartani, a komolyan gondolkodó férfit, aki ezt a felelősséget vállalja bizonyos feltevések alapján, a durva és súlyos esetekben a tartási kötelezettség alóli ideiglenes felmentése útján, esetleg a házassági megtámadási okoknak a súlyosabb ilyen irányú megtévesztési esetekre való kiterjesztésével, védeni kell. Amint a házasságon kívüli viszonyoknál a Kuria helyesen áttörte azt az elvet, hogy turpis causa okából, a limine minden igény elutasítandó és tekintet nélkül az általános elvre, ahol a gyengébb, a kihasznált védelemre szorult, azt megvédte, úgy szakítanunk kell azzal a vérünkbe átment jogi elvvel, hogy az anyagiak a házasság köteléki részét nem befolyásolhatják, mert az etika kívánja meg, hogy aki felelősséget vett magára komoly meggondolással és e tekintetben csalárdul megtévesztették, a felelőség alól felszabaditassék. Lesz alkalmam e kérdéssel dogmatikailag, de lege ferenda is foglalkozni.

Az idők jele és helyes megértésen alapul a Kuria P. III. 7378/1928. számú 1929. október 2-án hozott ítélete,

mely kimondja, hogy „a háztartás körül jelentkező kisebb rendellenességek, különösen, ha a nő is valamely keresettel foglalkozik, egyáltalán nem minősíthetők a házastársi kötelességet súlyosan sértő bontóoknak”. Az emberektől nem lehet lehetetlen kívánni, a nő, aki esetleg egész nap pénzkereső foglalkozással van elfoglalva, ha különösen a háztartás vezetésére anyagi okokból kellő segéderővel nem rendelkezik, fáradtan nem tarthatja ugy rendbe a háztartását és nem gondoskodhat annyira a gyermekeiről, mint az a nő, akinek csak ez az elfoglaltsága.

Az idők sajnálatos jele, mellyel más alkalommal foglalkoztunk, a Kuria gyakorlatában a házasságok fenntartása érdekében kifejlődött „menthető vétkekesség” fogalma, mely a házasfelek csökkent etikai érzékével és felelősség érzésének csökkenésével akar számolni és sajnos arra vezet, hogy olyan házasságokat tart fenn ítélettel, mely házasságok tényleg testileg-lelkileg már nem állanak fenn és csak a feleknek, sőt az ilyen környezetben maradó gyermekeknek, bajt és kárt okoz.

ifj. Dr. Szigeti László.

Biztosítási díj mint dologi teher. Dr. Fonyó Györgynek a Polgári Jog 1929. október havi számában fentebbi cím alatt megjelent fejtegetéséhez volna néhány hozzátenni való szavam. Ott kell a dolgot elkezdenem, ahol dr. Fonyó abbahagyta, vagyis ahol kimutatta, hogy a birói gyakorlat abba az irányba halad, hogy a kárbiztosítási díjat a biztosított tárgy vagy objectum tulajdonosában beállott változás esetében, a biztosító az új tulajdonostól minden esetben követelheti és ezzel a biztosítási díj quasi dologi teherként fogja az ingatlanokat terhelni. Habár tény, hogy dr. Fonyó cikkében ezt az álláspontot maga is abszurdnak bélyegzi, mégis meg kell állapítanom, hogy magában véve a fent vázolt joggyakorlat lehetőségét, annyira kizártnak és lehetetlennek tartom, hogy el sem tudtam képzelni a cikkíró által hivatkozott — ugyan egyelőre csak járásbirósági és törvényszéki, mint felebbezési — ítéletek megszületését. Dr. Fonyó cikke után megkezdtem a hajtóvadászatot olyan ítéletek után, melyben a bíróság a biztosított objectum vagy tárgy új tulajdonosát kifejezett consensus nélkül marasztalta volna a folytatólagos biztosítási díjak megfizetésében, az ez ellen irányuló védekezés dacára, azonban ezirányu keresgélésem mindeztideig meddő maradt, sőt a budapesti kir. Törvényszék felebbezési osztályán működő biztosítási szaktanács elnöke előttem ugy nyilatkozott, hogy tanácsa,